

A DOKUMENTÁCIÓS SZOLGÁLTATÁSOK IRÁNTI IGÉNYEK VIZSGÁLATA

1961. nov. 4-én a Művelődésügyi Minisztérium Könyvtárosztálya az Országos Dokumentációs Bizottság elé terjesztette azt a javaslatát, hogy az illetékes szervek és szakemberek közreműködésével országos vizsgálat induljon annak megállapítása érdekében, hogy:

- a/ a jelenleg rendelkezésre álló dokumentációs szolgáltatások milyen mértékben elégítik ki a szükségleteket,
- b/ az adott szakterületek dolgozói mennyiben hasznosítják a szolgáltatásokat,
- c/ mennyiben kapcsolódnak a dokumentációs szolgáltatások a népgazdasági tervekhez,
- d/ milyen további dokumentációs szolgáltatásokra van szükség,
- e/ milyen tartalmi követelményeket támasztanak a dokumentációs tevékenységgel szemben a dokumentációs szolgáltatások felhasználói,
- f/ hogyan lehet összehangolni a központi és helyi dokumentációs szolgáltatásokat,
- g/ milyen módszerekkel lehetne a szolgáltatások színvonalát és hatékonyságát fokozni.

Az Országos Dokumentációs Bizottság e vizsgálatok lefolytatását szükségesnek tartotta és úgy döntött, hogy a vizsgálatot valamennyi ipari tárca, valamint a Földművelésügyi Minisztérium területén végre kell hajtani, mégpedig reprezentatív vizsgálat formájában.

Az 1962. év elején megalakult Országos Műszaki Fejlesztési Bizottság (OMFB) tevékenyen és irányító módon kapcsolódott be a szakirodalmi ellátottság vizsgálatába. A Művelődésügyi Minisztérium felkérte az ipari tarcákat, valamint a Földművelésügyi Minisztériumot, hogy támogassák a vizsgálat végrehajtását. Az OMFB közreműködésével szűk körű intézőbizottság alakult az

OMFB, az Országos Műszaki Könyvtár és Dokumentációs Központ, a Művelődésügyi Minisztérium és a Könyvtártudományi és Módszertani Központ képviselőiből.

A Művelődésügyi Minisztérium által javasolt statisztikai kérdőíveket a Központi Statisztikai Hivatal küldte ki.

Az érdekeltek 1962. március 24-én széles körű szakértői tanácskozáson vettek részt; itt a vizsgálat körére és módszereire vonatkozóan a következőket határozták el:

- 1/ minden termelést irányító tárca bevonandó a vizsgálat körébe;
- 2/ minden tárca lehetőleg 3, népgazdasági szempontból fontos iparágat jelöljön ki vizsgálatra;
- 3/ az iparágon illetve termelési ágon belül lehetőleg szerepeljen kutatóintézet, nagyüzem és kisüzem.

1962. áprilisában és májusában megalakultak az egyes tárcákon és iparágakon illetve termelési ágakon belül azok a brigádok, amelyek a vizsgálatot végrehajtották.

A vizsgálat a/ igénykutatás, b/ kiegészítő vizsgálatok formájában történt.

A vizsgálat lefolytatásának módszertani útmutatóját* a KMK készítette el, melyet az érdekeltek megvitattak és a tárca, illetve iparág adottságainak megfelelően módosítottak.

A vizsgálat alapja az igénykutatás volt. Az igénykutatást részben kérdőívek formájában, részben személyes megbeszélések révén hajtották végre a vizsgáló brigádok. A KMK olyan kérdőív mintát dolgozott ki, amelynek egyes részeit iparáganként, üzemenként és munkakörönként (kutatással foglalkozók, tervező mérnökök, üzemi mérnökök stb.) kellett a szükségletek figyelembe vételével kialakítani. A kérdőívek 3 kérdéscsoportot öleltek fel.

Az első kérdéscsoport 12 kérdésére kapott válaszok segítségével kívántuk megállapítani, hogy egy bizonyos munkakörben dolgozó, bizonyos szak-képzettséggel rendelkező, egy bizonyos tevékenységet folytató szakember megkapja-e azt a szakirodalmat és szakirodalmi tájékoztatást, amelyre szüksége van és hogy igényt tart-e a neki szükséges szolgáltatásokra.

A második kérdéscsoport 7 főkérdése a jelenlegi olvasási szokások és a tájékoztatás megszerzésére irányuló szokások megállapításához kívánt segítséget nyújtani.

* A vizsgálattal kapcsolatos irományok, úrlapok és jelentések megtalálhatók a Könyvtártudományi Szakkönyvtárban.

A h a r m a d i k kérdéscsoport a szubjektív igények és szubjektív véleménynyilvánítás összegyűjtését kívánta lehetővé tenni.

A személyes megkérdezés, mint igénykutatási forma, céljában és nagyrészt módszereiben is teljesen azonos volt a kérdőívek révén történő igénykutatással. Ennek alkalmazása azért vált szükségessé, mert a kötetlen megbeszélés sokkal inkább ad alkalmat a tényleges igények megismerésére, mint az előre meghatározott kérdésekre adott válasz.

A kiegészítő vizsgálatok munkahelyenként, iparáganként és tárcánként folytak. Céljuk annak megállapítása volt, hogy az igények, illetve nagyobb perspektívában a szükségletek kielégítéséhez rendelkezésre állnak-e megfelelő feltételek, megfelel-e a munkaszervezet a szükségleteknek, korszerű módon, gazdaságosan jutnak-e el a szolgáltatások az igénylőhöz.

Az 1962. május-július folyamán megtartott vizsgálatok befejezése után az egyes vizsgáló brigádok, továbbá az egyes vizsgálatokat irányító minisztériumok (főhatóságok) a vizsgálati eredményeket kiértékeltek.

A KMK és a Kohó és Gépipari Minisztérium által kidolgozott értékelési módszertani utmutatókat a vizsgálatokat végző főhatóságok azzal az ajánlással kapták meg, hogy a kiértékelést ennek alapján hajtsák végre.

A kiértékelés nagy általánosságban a következő szinteken történt:

- 1/ munkahelyi értékelés;
- 2/ iparági (szakterületi) értékelés;
- 3/ tárca-értékelés.

Az OMFb Állandó Dokumentációs Bizottsága a végső értékelés elvégzése érdekében a felkért szakembereknek a következő okmányok elkészítésére adott megbízást:

- 1/ Az ipari tárcák és a Budapesti Műszaki Egyetemek jelentéseinek összefoglalása.
- 2/ A vizsgálat módszereinek és lefolyásának leírása.
- 3/ A kérdőíveken szereplő szöveges válaszok ellenőrző értékelése.
- 4/ A vizsgálat során nyert statisztikai adatok táblázatos és grafikon-jellegű összefoglalása.
- 5/ A statisztikai adatok értékelése.

Ez okmányok alapján ez év januárjában elkészült "A dokumentációs szolgáltatások iránti igények vizsgálatából kialakult helyzetkép", továbbá "Az intézkedési javaslatok" c. okmány.

Az ipari tárcáktól függetlenül a Földművelésügyi Minisztérium az elfogadott módszertani utmutatók alapján vizsgálatot hajtott végre. Az elkészült jelentéseket és okmányokat az okmányok elkészítésével megbízottak az Országos Műszaki Fejlesztési Bizottság és a Művelődésügyi Minisztérium elé terjesztik.